

THEORETICAL ANALYSIS OF MICRO AND MACRO ECONOMIC EFFECTS OF SPORTS SECTOR

SPOR SEKTÖRÜNÜN MİKRO VE MAKRO EKONOMİK ETKİLERİNİN
TEORİK ANALİZİ

Filiz KUTLUAY TUTAR¹

Erdinç TUTAR²

Gülhan ELMALI³

Abstract

In our global world, there is a remarkable growth and improvement in sports sector as in the case in all other fields. While sports financially reach such a capacity, such factors as the improvement and increase of sports sections in bazaar, technological developments relevant to these productions, and sports' becoming a global merchandise play an important role. Moreover, sports is a political organ for social integration and financial and foreign affairs. Although there are studies about the effects of sports to other fields in literature, there are limited publications related to financial effects of it. Sports economy and accordingly micro and macroeconomic effects of sports are evaluated in the study. In this context, sports increases investments to a country, helps fair distribution of income distribution and so increases individual earnings, removes regional instability, provides required environment for sustainable development, improves mass sports organizations and especially supports tourism sector, so it has great impact on publicity of the country. On the other hand, since sports sector is not financially supported by the governments (especially in underdeveloped and developing countries), sports sector can't improve itself satisfactorily and can't provide to improve other related sectors and external dependence to productions about sport sector increases the imports. As sports is a sector that both affects the economy and is affected by economy, it affects other sectors negatively as well.

Keywords: Economic, Sport, Micro Economic, Macro Economic

Özet

Küreselleşen dünyada diğer tüm alanlarda olduğu gibi, spor sektöründe de olağanüstü büyüme ve gelişmeler gözlenmektedir. Sporun ekonomik olarak büyük bir hacme ulaşmasında; yeni ve farklı sportif etkinliklerin sayısal artışı ve gelişimi, bireylerin serbest zamanlarının artması, pazar bölümlerinde spor ünitelerinin artması ve bu ürünlerle ilgili teknolojik gelişmeler ile sporun global bir meta haline gelmesi gibi unsurlar rol oynamıştır. Spor ayrıca, sosyal bütünleşme, ekonomik ve dış ilişkiler bağlamında siyasal bir araçtır. Literatürde, sporun diğer alanlardaki etkilerine ilişkin çalışmalara rastlanırken, sporun ekonomik etkilerini konu alan yayınlar daha sınırlıdır. Çalışmada, spor ekonomisi ve dolayısıyla sporun mikro ve makro ekonomik etkileri betimsel olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, sporun sektörünün ulusal ekonomiler üzerinde; istihdama pozitif katkısı, ülkeye yapılan yatırımlarda artışı, gelir dağılımında daha adaletli bir dağılımı ve buna bağlı olarak kişi başına düşen gelirden artışı, bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, sürdürülebilir kalkınma için gerekli ortam sağlanması, refah seviyesinin artmasıyla birlikte kitle sporunun gelişmesi, özellikle turizm sektörünün gelişmesi ve dolayısıyla ülke tanıtımına olumlu etkileri olmaktadır. Diğer taraftan, spor sektörüne gerekli alt yatırımlar sağlanamadığı ve devletin(özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde) gerekli desteği veremediğinden dolayı, spor sektörü gelişme yeterince gösterememekte ve bağlantılı diğer sektörlerin de gelişmesine katkı sağlayamamakta ve spor sektörünün arz ürünlerinde dışa bağımlık, ülkelerin ithalatını arttırmaktadır. Spor ekonomiyi hem etkileyen hem de etkilenen bir sektör olduğundan dolayı spor sektörünün gelişmemesi diğer sektörleri de olumsuz etkileyecektir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Spor, Mikro Ekonomi, Makro Ekonomi

¹ Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü, eposta: flztutar@hotmail.com

² Prof. Dr., Niğde Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü, eposta: tutar80@hotmail.com

³ İktisatçı., glhan_elmal@outlook.com

Giriş

İktisat bilimi üretim, bölüşüm, tüketim ve dış ekonomik ilişkiler gibi konularla ilgilenmektedir. Günümüzde, içerisinde yukarıda verdiğimiz unsurları içinde barındıran her sektörün ekonomik analizi bilimsel açıdan incelenmektedir. Örneğin, suç ekonomisi, sağlık ekonomisi, seçim ekonomisi, tütün ekonomisi gibi. Spor ekonomisi de bir ülkede ya da ülkeler arasında spor mal ve hizmetlerinin üretimi, tüketimi, alış verişini içerir. Spor, hem hizmet boyutuyla, hem de mal üretimi ve tüketim sektörleri boyutuyla, iktisatçıların(TheUniversity Of Maryland Baltimore Country(UMBC) Ekonomi Bölümü bünyesinde spor ekonomisti Prof.Dennis COATES gibi) araştırma konusunu oluşturmaktadır. Sporun ekonomi içerisindeki yeri mikro açıdan ele alındığında, spor piyasasının eksik rekabet piyasası (monopolcü rekabet, oligopol gibi)koşullarına sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, tüm lig maçlarının yayın hakkının tek bir medya şirketine verilmesiyle, izleyiciye ikamesi olmayan fiyat ve kullanım koşullarının dayatılması, monopolcü bir yapıyı da beraberinde getirecektir. Spor, ülkelerin yaşam tarzını, kültürel yapılarını, ekonomi politikalarını değiştirmektedir. Hem ekonomiyi etkileyen hem de ekonomiden etkilenen sporun makro ekonomiye de (ulusal ve uluslararası ekonomi) etkisi pozitiftir. Ekonomik açıdan, sportif faaliyetler ulusal ekonomiye üretim, istihdam, gelir dağılımında adalet, kişi başına düşen gelirden artış, bölgelerarası farklılığın ortadan kalkması ve sürdürülebilir kalkınma gibi doğrudan katkıda bulunmaktadır.

Sporun ekonomik katkısına parasal olarak baktığımızda bu konuda çok doğru bilgiye ulaşmanın zor olduğu görülmektedir. Çünkü spor endüstrisi disiplinler arası bir endüstridir ve ölçümünün yapılması zor bir iştir. Bu konuda İngiltere'den bir örnek verilirse; 2000 yılında spor endüstrisi kanalıyla devlete 5,5 milyar pound vergi aktarıldığı, 401.800 kişiye istihdam sağlandığı ve 9,4 milyar pound kadar da çıktı sağladığı söylenmektedir. İngiltere'de hane halkları yaklaşık olarak 11 milyar pound harcamayı sporla ilgili ürünler ve aktiviteler için yapmışlardır. Sporla ilgili yatırımlar ise 2000 yılında 870 milyon poundu bulmuştur (Cambridge Econometrics, 2003).

Spor sektörünün mikro ve makro ekonomiye etkilerinin teorik olarak incelendiği bu çalışmada; öncelikli olarak spor ve ekonomi ilişkisi irdelenmiştir. Mikro ve makro ekonomi açısından sporun ekonomiye etkileri ve son olarak da tarafımızdan sporun mikro ve makro ekonomiye etkisinin güçlü/zayıf analizi yapılmıştır.

Sporun mikro ve makroekonomiye olan etkilerinin güçlü / zayıf analizini yorumlayacak olursak; sporun sektörünün mikro ve makroekonomiye etkisi ile öncelikle, ülkeye yapılan yatırımlarda artış ve ekonomiye aktarılan yatırımların artmasına bağlı olarak istihdamı artıracak, gelir dağılımında daha adaletli bir yapı olacak ve ekonomik gelişme ile birlikte kişi başına düşen gelirden artış olacaktır. Ekonomide bir sektörün gelişmesi diğer sektörlerin de gelişmesine fırsat sağlayıp, işgücüne katılımı artıracaktır. Bölgesel dengesizlikler ortadan kalkacak, sürdürülebilir kalkınma için gerekli ortam sağlanacaktır. Tüm bu artı yanlarına rağmen; spor sektörüne gerekli alt yatırımlar sağlanmadığı ve devletin(özellikle azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler) gerekli desteği vermemesinden dolayı, spor sektörü gelişme gösterememekte ve diğer sektörlerin de gelişmesini köreltmektedir. Spor sektörünün arz ürünlerinde dışa bağıllık ise ülkelerin ithalatını artırmaktadır. Son olarak, spor hem etkileyen hem de etkilenen bir sektör olduğundan dolayı spor sektörünün gelişmemesi diğer sektörleri de olumsuz etkileyecektir.

SPOR VE EKONOMİ İLİŞKİSİ

Ekonomi bilimi, insanların ihtiyaçları ve bunları karşılamaya yönelik sosyal bir bilimdir. Ekonomi bilimi, bireylerin ve bireylerin oluşturduğu toplumların sınırlı kaynaklarla ihtiyaçlarını karşılama çabalarına ilişkin sorunları inceler ve bu çabaların bağlı olduğu kuralları, olaylar arasında bulunan değişmez ilişkileri araştırır (Han, 1995).

Ekonomi bilimi, mal ve hizmetlerin üretilmesi ve dağıtılması aşamasında sınırsız ihtiyacı olan insanların ve kıt kaynakların kullanımını konusundaki bireylerin tercihlerini analiz eden bir bilim dalıdır. Bireyler geçmişten günümüze sürekli var olan ihtiyaçları için arayış içinde olmuşlar ve bu arayış içinde örgütlenmişlerdir. İlk insanlar avcılık ve toplayıcılıkla üretim ve tüketim kalıpları oluşturabilmişlerdir. Ekonomi kuramı, Norveçli iktisatçı Ragnar Frish'in 1933'te kullandığı makro ekonomi teriminden bu yana mikro ekonomi ve makro ekonomi şeklinde ikili bir ayırım şeklinde incelenmiştir (Gökdere, 2000).

Spor; insanların bireysel ya da toplu olarak psikolojik, fiziki ve düşünme kabiliyetini bireyin kendine ve rakibine karşı, önceden belirlenmiş bir sistem içinde başarısını elde etmeye yönelik ve mücadele heyecanını yaşayıp hissetmek için yaptığı bedensel hareketlerin bütününe verilen genel isimdir. Sporun ortaya çıkış nedenleri arasında, bireylerin sağlıklı bir şekilde yaşamlarını devam ettirmek, insanların yaşamlarında boş zamanlarını en uygun şekilde değerlendirme aktivitesi ve bir takım hastalıkların tedavi sürecinde ortaya çıkmıştır. Spor, insanların sağlıklı ve uzun ömürlü olması istekleri sonucu ortaya çıkıp aynı zamanda da ekonomik aktivite amaçlı olan insanları bir başka açıdan eğlendirme amacı güden olgudur. Sporun tarihi süreçte doğuşu ve gelişimi insanların doğayla olan mücadeleleri sonucu ortaya çıkmıştır. Günümüzde spor bir hobi alanına dönüşmüş ve gittikçe insan hayatında önemli yer tutmuştur. Spor, daha sonraları ilkel toplumların savaş ayinleri ve dini törenlerinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunu ise Eski Yunanlıların tanrılarının şerefine oyunlar, atletik müsabakalar ve festivaller organize etmesi izlemiştir (Schaaf; 1995)

Spor günümüz tüketim toplumlarında, insan yaşamında giderek artan etkilere sahip bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireysel açıdan spor olgusu ele alındığında, bireylerin fiziksel yeteneklerini ve zihinsel yetilerinin gelişimini sağladığı görülmektedir. Toplumsal açıdan ise insanların sosyal bağlarını güçlendirdiği bilinmektedir (Durusoy, 2004)

“Bedenin dayanıklılığını, güçlülüğünü artırmayı amaç alan ve genellikle oyun, yarışma anlayışıyla yapılan bedensel etkinliklerdir”, “Bireysel ya da toplu oyunlar biçiminde bazı kurallara göre gerçekleştirilen ve genellikle yarışmalara konu olan beden hareketleri bütünüdür” (www.sporbilim.com).

Sporun tarihsel süreç içerisinde doğuşu ve gelişimi insanın doğayla mücadelesi ile başlar. Tarihteki ilk sporlar ister araçlı, ister araçsız yapılsın, savunma ve saldırı kökenli olmuştur. En çarpıcı örnek, avcılarının yaklaşık elli bin yıl önce geliştirdikleri ve Mezolitik Çağ toplumlarının da önemli bir beceri saydıkları okçuluğun İ.Ö.3000 yıllarında tunç teknolojisinin ürünü ve tarihteki ilk iki devletten biri olan Mısır'da prenslerin ve soyluların hedef atışlarındaki başarılarının titizlik ve özenle kaydedildiği bir yarışma amacına dönüşmesidir. Gündelik yaşamın bir parçası olan ve boş zamanların değerlendirilmesinde önemli bir yer tutan spor, zaman içerisinde bir hobi alanına dönüşmüş ve çeşitlenmiştir. Farklı spor dallarının ön plana çıktığı dönemler Tablo 1'de gösterilmiştir. Bir toplumsal kurum olarak spor sektörü, ekonomik ve kültürel örgütlenmeler içerisinde her geçen gün giderek büyüyen bir yapıdadır. Spor

kendisi dışındaki diğer alanlarla ilişkisi suretiyle oluşan bütünü de etkileyen ve bu bütünden etkilenen bir parçasıdır.

Tablo 1.Tarihsel Dönemlerine Göre Popüler Olan Spor Dalları

Dönem	Spor Çeşidi
1800 Öncesi	At yarışı, golf, kriket, boks, kürek eskrim
1820-1830	Atıcılık, yelkenli
1840-1860	Beyzbol, futbol, yüzme
1860-1870	Atletizm, kayak, bisiklet, kano yarışı
1870-1880	Amerikan futbolu, çim tenisi, hokey, badminton
1880-1900	Buz hokeyi, jimlastik, basketbol, voleybol, bowling, masa tenisi, halter, buz pateni
1900 Sonrası	Hentbol, duvar tenisi, karete, aikido, tekvando

Kaynak: PhilSchaaf, Sports Marketing: New York, PrometheusBooks, 1995, p.55.

Merih (2004)sporun ticarileşmesinin temel karakteristiklerini şu şekilde belirtmiştir:

Spora dayanan bir ekonomik kompleksin oluşması: Spor giderek kitle tüketimi aşamasına ulaşmaktadır. Birçok tüketici pazarında sportif ürünler giderek daha fazla yer almaktadır.

Spor, dinlenme ve eğlence sektörünün önemli bir dalı haline gelmiştir: Eğlence sektörü, kapsam alanı ve yarattığı istihdam açısından dünyada en yaygın sektör haline gelmektedir. Turizmden sonra spor, dinlenme ve eğlence için en çok potansiyel taşıyan sektördür. Bu sektörün giderek artan gelişme hızı, gelecekte de önemini sürdüreceğini göstermektedir.

Spor olaylarının ve spor süper starlarının artan önemi: Eğlence sektörlerinin temel sermayesi süper starlardır. Spor ekonomi kompleksinin de temel sermayesini süper starlar oluşturmaktadır. Süper starlar büyük seyirci kitlelerini sahalara veya televizyonlara çekebilmektedirler. Bu da, reklam ve tüketim sektörü için büyük ekonomik potansiyeller yaratabilmektedir.

Eğlence sektöründe düşey entegrasyon eğilimleri : Televizyon networkleri artık süper starları sunmak değil, onlara sahip olmakla ilgilenmektedir. Bu nedenle spor kulüplerine, stadyumlara ve spor tesislerine sahip olma girişimleri gözlenmektedir.

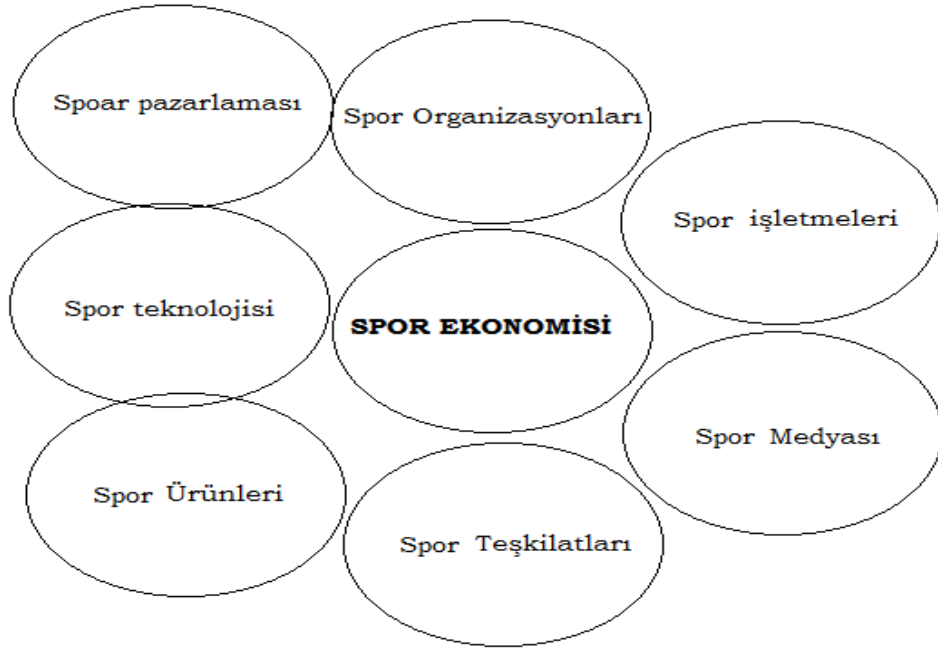
Sportif faaliyetlerin ekonomik çerçevesinin analizinde ise genel olarak kabul görmüş ve literatürde tartışılmış farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar, ya mikro iktisat ya makro iktisat ya da interdisipliner temele dayanmaktadır. Sportif faaliyetler serbest zaman değerlendirme sektörünün bir alt piyasası olarak ele alındığında, sorun sporun kolektif bir mal ya da hizmet şeklinde topluma nasıl sunulacağı konusunda ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, sportif faaliyetlere katılanlar önem arz ettiğinden, spor piyasasında etkinliği ve eşitliği artırmak amacıyla devlet müdahalesi veya düzenlemeleri (diğer bir ifadeyle makro politikalar) kaçınılmaz olmaktadır. Öte yandan, spor ticari bir faaliyet şeklinde ele alındığında, bu sektörde sportif mal ya da hizmet üreten firmalar (yani kulüpler) ile bu mal ya da hizmetin tüketenlerinin (yani izleyicilerin) davranışı analiz edilmektedir. Bu yaklaşımda geleneksel mikro ekonomik (ya da işletme ekonomisi) teknikler ve prensipler kullanılmaktadır. Aynı zamanda spor piyasası, ticari ya da kamusal spor faaliyetlerinde kullanılan spor malzemeleri (spor giysileri, spor ayakkabıları ve spor aletleri gibi) alt sektörü açısından da incelenmektedir(Üçışık ve Erken' den akt. Devcioğlu Ve Gündoğdu,2008).

Sporda kazanılan galibiyetler, spora yapılan yatırımlar artık ülkesel boyuttan çıkmış, uluslararası bir boyutta kendini göstermeye başlamıştır. Spor özellikle döviz, finans, sermaye piyasaları başta olmak üzere ekonominin bütün araçlarını etkilemektedir. Uluslararası piyasalarda halka açılan spor anonim şirketleri yaptıkları sponsorluk antlaşmaları ile birlikte çok sayıda işlem hacminin yapılmasını sağlamaktadırlar. Sadece sponsorluk değil bilet satışları, mağaza gelirleri, televizyon gelirleri ve kulüp adına çıkartılan banka kredileri gibi faktörlerden ciddi anlamda gelir elde edilmektedir. Spor kulüplerinin de bir marka değeri vardır ve bu değere göre gelirleri de değişmektedir. Yaşamın büyük bir parçası haline gelmiş olan spor incelendiğinde yerel, ulusal ve uluslararası büyük çapta organizasyonların yapıldığı görülmektedir. Bu da sporu ekonomik anlamda büyük bir sektör haline getirmektedir. Gerek spor organizasyonlarının artması gerekse organizasyonlara kitlelerin ilgisinin artması, spor endüstrisinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Spor-ekonomi ilişkisinin güçlenmesi; spor kulüpleri ve federasyonların mevcut yapılarını zamanla ekonominin kendi kurallarına göre plânlamaları gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Nitekim Spor ekonomisi tecrübeye dayanan, rasyonel ve ekonomik kararlar veren ve o doğrultuda hareket eden plân ve proje üreten bir spor bilim dalıdır. Spor kulüplerinin ve federasyonların ekonomik kuralları kabullenmeleri ve bu alanda yapısal değişikliklere gitmeleri ile beraber spor ekonomisi araştırmaları gelişmiş ve halâ gelişmektedir. Spor, sponsorlar, toplumlar ve devletler açısından da önemlidir. Çünkü artık spor bir propaganda ve reklam aracı, bir güç gösterme aracı, bir prestij ve para kazanma aracı olarak büyük bir endüstri haline gelmiştir (Doğan, 2004).

Stadyumlarda izleyicileri; televizyon, gazete ve dergilerde okuyucuları sayılarının fazlalığı nedeniyle birçok başka ürünün tanıtımı için spor alanları tercih edilmektedir. Sporla ilişkili endüstriler (spor teçhizatı, spor giyimi, araçlar, ayakkabılar, gıdalar v.b) giderek toplumların sıradan tüketim kalemleri haline gelmiştir (Merih, 2004).

Günümüzde spor endüstrisine yapılan yatırımlar sadece kulüpler ve sporcularla sınırlı değildir. Özellikle bankacılık ve finans sektörü, teknoloji ve eğlence sektörü, inşaat ve reklam sektörü, iletişim ve medya sektörü, ulaşım ve lojistik sektörü, eğitim ve sağlık sektörünü de etkilemektedir. Bu sektörlerin hepsi birbiriyle bağlantılı sektörlerdir. Sporun en çok da turizm sektörünü etkilediği görülmektedir. Yapılan olimpiyatlar, turnuvalar, şampiyonluk maçları gibi faaliyetler ülkeye çok sayıda turist girişini sağlamaktadır. Turist girişi ne kadar çok olursa ülkeye döviz girişi o kadar çok olur. Tüm bunlara internet, kitle iletişim teknolojilerindeki yaşanan olağanüstü gelişme ve sosyal ağlardaki gelişmeleri de ekleyecek olursak spor sektörünün ulusal ekonomiler üzerinde olumlu katkılar yapacağını söylemek doğru olacaktır.

Şekil 1 de spor ekonomisinin doğrudan etkilediği alanlar vurgulanmıştır.

Şekil 1. Spor Ekonomisini Oluşturan Temel Unsurlar (Kaynak: : Sebahattin Devocioğlu, 'Sporun Ekonomik Boyutu' Standart Ekonomik ve Teknik Dergi T.S.E, 2004 Temmuz, s.7)

Ayrıca spor ekonomisi Şekil 1 de de görüldüğü gibi yedi hizmet sektörünün alt dallarıyla ilişki içindedir. Spor ekonomisinin bir tarafta arz yönü (spor arzı) diğer tarafta ise talep yönü (spor talebi) söz konusudur. Spor sektörü, ulaşımını da etkileyen ve ondan etkilenen bir konumdur. İnsanlar güncel olaylardan, kitle iletişim araçları sayesinde haberdar olurlar ve bu olayları kitle iletişim araçları aracılığı ile takip ederler. Spor olgusu kitle iletişim araçları için önemli bir içerik ürünüdür. Spor her yaş gurubunda ki bireyler nerede olursa olsun takip ederler ve konuşabilirler. Kitle iletişim araçları ile bu çerçevede, sporun yakın ilişki içinde olduğunu vurgulayabiliriz. Spor toplumsal kaynaşma formudur ve her birey bu olguyu tartışabilmektedir. Spor sayesinde taraftarlar arasındaki bağlantı güçlenir.

Sporun ekonomik etkilerini özellikle iki açıdan değerlendirmek doğru olacaktır. İlki endüstrinin gelişmesi ve büyümesiyle üretilen mal ve hizmet sayısının artması ve ikinci olarak üretimdeki artışa bağlı olarak makro politika hedeflerinden biri olan ve istihdamda artışı sağlamak olan hedefin artan üretime bağlı olarak yükselmesidir. Ancak spor endüstrisindeki gelişmenin bu durumu oluşturabilmesi için spor endüstrisinin mevcut bölgeye yeni kaynaklar getirmesi gerekmektedir. Spor endüstrisinin ekonomik etkilerinin belirlenmesinde kullanılan tekniklerden birisi de 'Girdi-Çıktı Tekniğidir'. Bu modelin temel mantığı çıktı üretiminin girdi gerektirmesi üzerine kurulu olmasıdır. Girdiler benzer üretilmiş mallar, hammaddeler veya hane halkı veya devlet tarafından sağlanmış hizmet girdileri olabilmektedir (www.kayseriehaber.com).

Herhangi bir yerde kurulacak olan herhangi bir tesis o bölgeye ya da yöreye nihai amacından önce önemli ardıl etkiler oluşturacak şekilde bir durum yaratmaktadır. Örneğin; öncelikli olarak o bölgede bir istihdam yaratacak olması ve harcama akımı meydana getirmesi dolaylı olarak ekonomik etkiler olarak ifade edilmektedir. Örneğin

yapılacak olan bir futbol stadyumu son nihai oyun sergilemesi amacını yaratmadan önce türev amaçları da yerine getirmektedir. Lih.m. (2001) sporun ekonomiye etkisini kısa dönemli etki ve uzun dönemli etki olmak üzere iki şekilde ele alarak incelemiştir.

- Kısa dönemli etkiler
- Uzun dönemli etkiler

Spor endüstrisine konu olan faaliyetlerin kısa dönemli etkileri direkt, dolaylı ve teşvik etkisi olarak sınıflanabilir. Örneğin spor karşılaşmasını izlemeye farklı şehirlerden gelen bireylerin harcama akımlarını faaliyetin olduğu bölgede gerçekleştirmeleri direkt etki olarak ifade edilebilmektedir. Dolaylı etki ise o bölgenin içinde bulunduğu diğer endüstri sektörlerinin o aktiviteye bağlı harcamaları kanalıyla istihdam, kazanç ve üretim miktarlarını değiştirmeleri şeklinde ifade edilebilmektedir. Spor endüstrinin gelişiminin oluşturduğu teşvik etkisi ise gerçekleşen sportif olayın o bölgedeki yerleşiklerin gelirlerinde yaratacağı net etki olarak ifade edilmektedir. Spor endüstrisinde gelişmenin yaratacağı uzun dönemli ekonomik etkiler ise;

- Yeni bir departmanın gelişmesi ya da yaratılması.
- Gerçekleşen bir gösteri ya da seyir sporuna bağlı bir aktivite ise aktivitenin gerçekleşeceği yerin uluslararası alanda tanıtımı için bir fırsat edinilmesi ve dolaylı olarak turizm sektörünü desteklemesi.
- Yeni iş fırsatlarının yaratılması.
- Toplumun içinde ekonomik ve kültürel kalkınma projelerinin gerçekleştirilmesi.
- Gençlik eğitim programlarına yönelik projelerin gerçekleştirilmesi şeklinde sıralanabilir.

Örneğin, Andreff tarafından Avrupa Konseyi'nin sponsorluğuyla 1984'ten 1990'lı yılların ortalarına kadar sürdürülen ve sporun Avrupa'daki etki ve öneminin ortaya çıkartılmasını hedefleyen "Avrupa'da Sporun Finansmanı" isimli araştırma, sporda bilgi paylaşımı ve demokratikleşme gibi amaçlar taşıyan "Play The Game" organizasyonunun 2000 yılında İsveç'te yapılan toplantısında bilimsel bir rapor halinde sunulmuştur. Bu çalışma AB ülkelerinin tamamında karşılaştırılabilir verilerin derlenmesi ile gerçekleştirmiştir. Bu çalışmadaki verilere göre merkezi hükümet bütçelerinden spora ayrılan kaynak İsviçre'de 38.4 Milyon dolar, İsveç'te 47 Milyon dolar, İtalya'da 100.6 Milyon dolar, Fransa'da 133 Milyon dolar, toplam spor finansmanında merkezi yönetim bütçesinin payı İsviçre'de %0.4, Almanya'da %0.6, Fransa'da %8.9, Portekiz'de ise %9.9 olarak bulunmuştur(Andreff, 2000).

SPORUN MİKROEKONOMİYE ETKİLERİ

Ekonomi(İktisat) bilimini "sınırsız insan isteklerini karşılamak üzere kıt kaynakların kullanılması" olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımdan ortaya çıkan iki unsur bulunmaktadır. Bunlar; "kıt kaynaklar" ile "insan istek ve ihtiyaçları" dır. Günümüzde artık ekonomiyi etkileyen ve ondan etkilenen tüm sektörler için ekonomik analiz yapılmaktadır. İktisatçılar artık spesifik alanlarda uzmanlaşıp(seçim ekonomisi,suçun ekonomik analizi,tütün ekonomisi,sağlık ekonomisi, vb..gibi) fayda maliyet analizleri yapmaktadırlar. Spor ekonomisi de ekonomide hem mikro hem de makro alanda ulusal ekonomilere pozitif etkileri daha ağır bastığından dolayı iktisatçılar tarafından

özellikle incelenmektedir. Bu bağlamda spor ekonomisi bu iki unsura(kıt kaynaklar ve sınırsız insan ihtiyaçları) ilişkin sorulara yönelik çalışmaları içermektedir. Bu sorular:

- Toplumdaki kıt kaynakların ne kadarı spora bölüştürülür?
- Niçin toplumdaki kıt kaynaklar spora bölüştürülür?
- Kıt kaynaklar, spor endüstrisi içerisinde kimler arasında nasıl paylaşılır?
Gibi sorulara cevap aramak spor ekonomisinin hedefi olacaktır.

Aşağıda sporun ekonomiye etkisi kısa dönemli etki ve uzun dönemli etki olmak üzere iki şekilde ele alınarak incelenmiştir.

Kısa dönemli ekonomik etki temel olarak sporcular, görevliler, medya personeli, izleyiciler ve diğer ziyaretçiler gibi faaliyetlere ortak olan çeşitli grupların harcamalarını analiz etmektedir. Bazı özgün olaylar için (örneğin Olimpiyat Oyunları) kısa dönemli etki, çeşitli şirketlerin tutundurma ve pazarlama faaliyetlerine yönelik harcamalarını da içermektedir. Uzun dönemli ekonomik etki, spor faaliyeti veya olayından sonra ev sahibi bölgenin hoşuna gidebilecek uzun dönemli faydaları belirtmektedir. Bu tür etkiler:

Yeni tesislerin yapılması ve geliştirilmesi, Yoğun medya yayını süresince ev sahibi şehrin, bölgenin ve devletin ulusal ve uluslararası tanıtımı, Yerel gönüllülük, iş fırsatları ve eğitimi, gençlik eğitim programları için fon sağlanması gibi toplumsal faydalar olarak sayılabilir.

İktisatçılar, mikro-makro iktisat ayrımını kısaca şöyle ifade ederler. Ormanın içindeki ağaçlar mikro, ormanın tamamı ise makro iktisattır. Bu bağlamda mikro iktisat tek firmanın arzı, endüstri arzı, tek tüketicinin talebi, piyasa talebi gibi. Makro iktisat da ormanın tamamını ilgilendiren büyüklüklerle, örneğin enflasyon,istihdam,büyüme ve uluslararası ticaret gibi iktisadi hayatın bütününe açıklamayı amaçlar.

Son yıllarda spor sektörünün hızla büyümesine paralel olarak sporun ekonomik etkilerini incelemeye yönelik çalışmaların önemi de hızla artmıştır. Sporun ekonomik etkilerinin incelenmesi dört temel nedenden dolayı önemli kabul edilmiştir. Bu nedenler; fayda maliyet analizi yapabilmek, bütçe paylarını artırabilmek, farkındalığı arttırabilmek ve sponsor desteğini arttırabilmektir(AÖF, Spor Ekonomisi).

Sporun mikro ekonomik etkileri,

- Fiyat-Gelir Üzerindeki Etkileri
- Üretim-Tüketim Üzerindeki Etkileri
- Sporun Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri olarak aşağıda ele alınacaktır.

Sporun Fiyat-Gelir Düzeyi Üzerindeki Etkileri

Fiyat; para birimiyle ölçülen değişim değeridir. Bir malın diğer mallar piyasasına kıyasla değeri, nispi fiyattır. Daha açık bir deyimle, bir malın öbür mallardan her birine göre değeri, nispi fiyatı verir. Piyasada n sayıda mal varsa, bunlardan her birinin n—1 kadar nispi fiyatı vardır(www.iktisatsozlugu.com). Ayrıca fiyat, herhangi bir mal ya da hizmetin başka bir mal ya da hizmetle değişim oranıdır. Mal cinsinden ifade edilirse “nisbi fiyat”, para cinsinden ifade edilirse “mutlak fiyat” denir. Bir malın fiyatı arz ve talebe bağlıdır. Gelir kişinin dönem başındaki servetinin dönem sonundaki servetine eşit olması koşuluyla, o dönem içinde tüketebileceği mal ve hizmet miktarı toplamıdır. Mal, hizmet ve faktör piyasalarında olduğu gibi spor piyasasında da arz ve talep dengesi vardır.

Spor endüstrisi içinde talep edilen ve arz edilen temel mal ve hizmetleri sınıflandırabiliriz. Örneğin spor katılımcıları; sportif performans olarak tanımlanan gösterileri izlemek üzere talep edenler ve bu performansların organize edilmesi yani arz edilmesi, direkt bu performanslarda yer almak şeklinde sportif ürün talep edenler, spor olaylarının medya kanalıyla izleyenlere ulaştırılması ve spor-medya kesişiminde oluşan sportif mal ve hizmetlere olan arz ve talep. Sporun mikro ekonomik etkilerinden olan gelir etkisi, spor piyasasındaki büyük rantlardan oluşur. Bu rantlar, hem talep hem de arz edenler açısından söz konusudur. Yani spor piyasasında hem üretici(üreticinin satmaya razı olduğu fiyat ile piyasada oluşan fiyat arasındaki fark) hem de tüketici(tüketicinin almaya razı olduğu fiyat ile piyasada oluşan fiyat arasındaki fark) için ekonomik rant oluşacaktır.

Sporun Üretim-Tüketim Üzerine Etkileri

Günümüzde spor, kişisel ve toplumsal sağlığı koruyucu ve geliştirici nitelikleriyle önemli bir hizmet sektörü olarak kabul görmektedir. Ayrıca, günümüzün kitle iletişim araçları ve özellikle medyanın etkisiyle karlı bir reklam ve tanıtım aracı haline gelen spor, bir taraftan geniş kitlelerin yoğun ilgisini çeken bir gösteri ve eğlence faaliyeti olarak tüketim sektörüne dönüşürken, diğer taraftan müteşebbisler için önemli miktarlarda finans hareketlerinin yaşandığı cazip bir ekonomik faaliyet alanı haline almaktadır. Spor hem hizmet üretimi boyutuyla, hem de mal üretimi ve tüketim sektörleri boyutuyla, işletmecilik ve spor işletmeciliği bilimleri ile spor ekonomisi biliminin araştırma konusunu oluşturmaktadır(Biçer, 1994, Can ve Soyer,2000).

Spor pazarının arz yönü sporun üretim etkilerini, talep yönü ise sporun tüketim etkilerini biçimlendirir. Günümüzde spor pazarı; kamu sektörü, gönüllü sektör ve ticari bir sektör olarak değerlendirilmektedir. Devlet, kitlelerin spora katılımını teşvik etmek ve üretim yapmak için sporu desteklemektedir. Aynı zamanda spor sektöründen vergi elde etmek için çeşitli önlemler almaktadır.

Spor örgütlenmesi ve hizmetlerin halka ulaştırılması birçok ülkede genellikle kamu hizmeti olarak yürütülmektedir. Kuşkusuz tarihi süreç içerisinde devletin yerine getirmek zorunda olduğu eğitim, sağlık, güvenlik vb. görevler sürekli değişim içerisinde olmuştur. Birçok örgütte olduğu gibi spor örgütlerinde de kendini gösteren bu değişim, ülkelerin benimsemiş oldukları siyasi ve ekonomik sistemlere bağlı olarak gerçekleşebildiği gibi çağın getirdiği yeni ihtiyaçlara paralel olarak da şekillenmektedir(İmamoğlu'ndan aktaran Gündoğdu ve Devocioğlu; 2008).Günümüzde arz-talep ilişkisi tüm yönleri ile sporda yer almaktadır. Bu nedenle, çeşitli malların talep, üretim ve kendilerine kamu tarafından sağlanacak hizmetleri kapsamaktadır. Ayrıca ticari ve gönüllü kuruluşların spor aktivitelerine katılmalarında talep karmaşıklığı bulunmaktadır. Spor pazarında hem aktif katılımcı hem de pasif katılımcı gibi bir karışım ayırt edilemeyecek kadar iç içe bir yapı oluşturmaktadır(Saatçioğlu;2013).

Sporun Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri

Gelir dağılımı, bir ülkede yaşayan bireyler tarafından üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen toplam gelirin, yine o ülkedeki bireylere dağılım araçları ile paylaşılmasını veya bölüşümünü ifade eder(Işığışık, 1998). Bu paylaşımın nasıl olduğu, bir ülkenin ekonomik refaha ulaşmasının önemli bir göstergesi olması açısından iktisat teorisi için çok önemlidir. Gelir eşitsizliği, bir ülkedeki gelir dağılımının o ülkedeki bireyler tarafından eşit ve adil olarak bölüşülmediğinin kanıtıdır.

Bir ekonomideki bütün kişiler yaşamları boyunca üretim sürecine emek, sermaye veya servetleriyle katılarak yaşamlarını sürdürmek için yeterli bir gelir sağlamak

durumunda olmayabilirler. Hastalık, sakatlık, yaşlılık, işsizlik gibi nedenlerle yeterli bir gelir elde edilemeyebilir ve yeterli servet stoklarına sahip olunamayabilir. Bu nedenle devlet, kendi kusurları olmaksızın geçimlerini tamamen ya da kısmen sağlayamayanların yeterli bir gelire kavuşmalarını mümkün kılan yeniden dağılım tedbirlerini almak zorundadır.

Ekonomik süreç içerisinde fonksiyonel gelir dağılımı ile ilk olarak ortaya çıkan gelir brüt gelirdir. Ekonomi teorisi brüt gelirle ilgilenir, buna faktör gelirlerinin dağılımı, birincil dağılım adı da verilmektedir. İkincil dağılım ise, gelirin doğuşu ile kullanışı arasında geçen yeniden dağılımı ile ilgili konuları kapsamaktadır. Bu nedenle ikincil dağılım devletin araya girerek sosyal ve etik nedenlerle birincil dağılımı düzenlemesi anlamına gelir. Böylece devletin müdahalesi sonucu ortaya çıkan gelir dağılımı ikincil gelir dağılımı olarak adlandırılır ve birincil dağılıma göre daha eşitçe olduğu kabul edilir.

Devletin gelirleri daha eşitlikçi bir düzeye sokma çabaları, gelirin yeniden dağılımı olarak adlandırılabilir. Bu amacı gerçekleştirmek için devletin elinde gelir dağılımının fonksiyonunu ve büyüklüğünü etkileyebilecek çok sayıda araç bulunmaktadır. Mali olmayan politika araçlarının başlıcaları: istihdam, ücret ve fiyat kontrolleridir(www.wikipedia.org).

Gelir dağılımının dört türü vardır.

Fonksiyonel gelir dağılımı: Üretim faktörlerinin milli gelirden aldıkları payı, bu faktörlerin üretime katkıda bulunurken yaptıkları fonksiyona göre ayıran bir dağılımdır. *Kişisel gelir dağılımı:* Milli gelirin ülkedeki nüfusu oluşturan kişiler tarafından nasıl paylaşıldığını gösteren dağılımdır. *Sektörel gelir dağılımı:* Bu dağılım milli geliri ekonomideki üretim sektörlerine göre ayırır. *Bölgesel gelir dağılımı:* Milli gelirin ülkedeki farklı bölgelerde yaşayan kişilere göre dağılımıdır.

Günümüzde diğer tüm alanlarda olduğu gibi, spor sektöründe de olağanüstü büyüme ve gelişmeler gözlenmektedir. Sporun ekonomik olarak büyük bir hacme ulaşmasında; yeni ve farklı sportif etkinliklerin sayısal artışı ve gelişimi, bireylerin serbest zamanlarının artması, pazar bölümlerinde spor ünitelerinin artması ve bu ürünlerle ilgili teknolojik gelişmeler ve sporun global bir meta haline gelmesi gibi unsurlar rol oynamıştır. İşte tüm bu olgular sonucunda, sporun ülke ekonomilerine çarpan etkisi yaratan katkılardan birisi de gelir dağılımını daha adaletli kılmasıdır.

Sporun mikro ekonomik etkileri içinde fiyat, gelir, üretim ve tüketim etkilerinin yanı sıra, spor endüstrisinin sporcularının gelirlerinin dağılımına etkisi de önem arz etmektedir. Örneğin, TFF Genel Sekreteri Prof. Dr. Emre Alkin '2000'li yıllarda Türk futbolunun ürettiği gelirin 150 milyon dolar; bugün ise bu rakam 580-600 milyon dolar, toplam gelir 10 yılda % 300 artmış; Avrupa'nın 6.büyük futbol ekonomisine sahip bir ülke durumuna gelmiştir' demektedir (www.sporkritik.net).

SPORUN MAKROEKONOMİK ETKİLERİ

Makro iktisat ilke olarak, çok az sayıda toplam büyüklük arasındaki ilişkileri açıklamaya çalışır: Toplam gelir, toplam tüketim, toplam istihdam, genel fiyat seviyesi gibi ekonomi biliminin, toplam tüketim, toplam üretim, toplam tasarruf, toplam yatırım, toplam gelir (milli gelir) ve istihdam gibi toplam büyüklüklerini inceleyen ve bunlar ile ilgili çözümlenme ve çıkarımlar yapan alt dalıdır(Türkey,1986).

Spor sektörünün ekonomik etkileri küreselleşme ile birlikte kendini farklı bir şekilde göstermiştir. Futbol başta olmak üzere diğer spor dalındaki sporcuların farklı ülke

takımlarına transfer olarak gönderilmesi, ülkelerarası bir dolaşımın gerçekleştiğini göstermektedir. Bu esnada ciddi miktarlarda ödenen ücretler hem kulüplerin hem de sporcuların bütçelerine eklenmektedir. Hem kulüp bütçesine hem de futbolcu bütçesine eklenen ücretler katma değer sağlamaktadır. Transferler ve uluslararası alanda oynanan maçlardan dolayı dış ticaret geliri elde edilebilmektedir(Kızar Ve Ark.2015).

1994 yılı Kış Olimpiyatlarının 120, 1994 yılı Dünya Futbol Şampiyonasının 188, 1996 Yaz Olimpiyat Oyunlarının 214 ülkede izlenmesi ve 1998 yılında Fransa'da yapılan Dünya Futbol Şampiyonasının 3.7 milyar kişiye ulaşması, spor organizasyonlarının ne kadar büyük kitlelere ulaştığının bir göstergesidir. Bir örnek daha verecek olursak; 1948 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesin Oyunların televizyon yayın hakları için para ödeyen ilk şirket olan BBC'nin ödediği ücret 30 milyon dolar iken bu rakam 1996 yılında 895 milyon dolara, 2000 yılında Sydney'de düzenlenen olimpiyat oyunlarında ise 1.3 Milyar dolara çıkmıştır(Ekmekçi Ve Ark.;2012).

Sporun İstihdam ve Milli Gelir Üzerindeki Etkileri

Bir ülkenin ekonomisindeki üretim alanlarında çalışmak için mevcut ya da hazır olan nüfusa istihdam denilir. Spor endüstrisinde meydana gelen istihdam değişiklikleri bu sektörün gelişimi konusunda önemli ipuçları vermektedir. Spor faaliyetleri sosyal bir olgu çerçevesinde topluma benimsetilmektedir. Böylelikle spora olan ilginin doğması, spor ürünlerine olan talebi de arttırmaktadır. Talepte meydana gelen artışın karşılanması için ise üretim faktörlerinden biri olan işgücünün de miktarının artırılmasını gerektirmektedir. Spor endüstrisinde talep genellikle iki şekilde olmaktadır. Bunlardan birincisi, sportif faaliyete katılım için gerekli ürüne yönelik talep ve ikincisi ise sportif faaliyetin izlenmesine yönelik taleptir. İki talep yaratan unsurun üretilmeleri için işgücüne ihtiyaç vardır. Spor organizasyonları (olimpiyatlar, kupalar), spor endüstrisinde istihdam miktarını etkileyen önemli unsurlardan bir tanesidir. Spor organizasyonlarının düzenlenmesi, gerekli altyapı yatırımları gibi bir çok organize faaliyetin yapılmasını gerekli kılar. Bu yüzden sportif organizasyonlar spor endüstrisi için önemli bir yere sahiptir(Yavaş; 2005).

Spor endüstrisi, gerek faaliyet alanı ve gerekse de kapsam olarak incelendiğinde diğer endüstri alanlarıyla iç içe bir görünüm sergilemektedir. Ancak özellikle son yıllarda spor endüstrisi olarak tanımlanan sektörün faaliyet alanı daha da genişlemiş ve yarattığı katma değer ülkelerin istihdam ve GSMH rakamlarında azımsanmayacak boyutlara ulaşmıştır. 1990 yılında GrossNationalSport Product tarafından yayınlanan bir bildiri, 1988 yılında spor endüstrisinin ABD'de %6.8'lik bir büyümeyle toplam 63.1 milyar dolarlık bir paya ulaştığı belirtilmiştir. Diğer sektörlerin yılda ancak %1 ile %3'lük dilimler arasında büyüdüğü düşünülürse, bu rakamın ne kadar büyük olduğu daha kolay anlaşılacaktır. Ayrıca Gross tarafından yayınlanan bu bildiri spor endüstrisinin 1987 yılında ABD'de zirvede yer alan 50 sektör arasında 23.sırada yer aldığı belirtilmiştir. 1988 yılında ise spor endüstrisi bir sıra ilerleyerek 22.sıraya yükselmiştir.. Günümüzde de Avrupa ve Amerika'da sporun ekonomi için önemi gün geçtikçe artmaktadır. AB'nin 15 üye ülkesinde 2 milyona yakın kişi spor ekonomisinde istihdam edilmektedir ki bu rakam toplam AB istihdamının %1.3'dür. Spor ekonomisinin istihdamdaki büyük etkisinin yanında, sporun milli gelirdeki payı da gün geçtikçe büyümektedir. Örneğin Avrupa'da, 1970'lerin başında, genel spor harcamalarının GSMH'ye oranı %0.5 civarındaydı. 1990 yılında bu oran birçok Avrupa ülkesinde GSMH'ye %1'i ile %1.5'i arasındaydı. İngiltere'de spor ekonomisinin GSMH'ye katkısı %2 olarak tahmin ediliyor. Bu İngiltere'de tarımın GSMH'ye katkısının üç katıdır. Spor endüstrisinin gelişimini gösteren bir diğer unsur, spor endüstrisinde 5 milyon kişinin istihdam edilmesidir. Dünyada 2000 yılında

sponsorluk için 25 milyar dolar harcanmış ve bu harcamaların %68'i spor alanında yapılmıştır. Günümüzde spor organizasyonları uluslararası düzeyde yapılmaktadır. Spor yönetimi ve buna bağlı olarak organizasyonları, her ülkenin tanıtımı, ekonomik kalkınmışlığının göstergesi, turizm boyutuyla gelir getirici özellikleri gibi hususlarda bir ölçüt özelliği taşımaktadır. Spor organizasyonları yakından incelendiğinde düzenleniş şekli ile birçok özellikleri bünyesinde bulundurmaktadır. Bugün spor organizasyonlarının ön plâna çıkan en önemli özelliklerinden biri, bu organizasyonları düzenleyen ülkelerde istihdam ve milli gelire katkılarıyla ekonomik fayda sağlamasıdır. FIFA 2002 Dünya Kupası'nı düzenleyen Japonya (4.4 milyar dolar) ve Güney Kore (2.9 milyar dolar) kupa için toplam 7.3 milyar dolar harcamışlardır. Ekonomistler, bu harcamaların ilgili iki ülke ekonomisinin düzeltilmesine yönelik olarak yapıldığını ifade etmektedir. Yapılan bu harcamalar 600.000 kişiye iş imkanı sağlamıştır. Dünya Futbol Kupası gelirlerinden 2002 ve 2006 dünya kupası ev sahipleri Güney Kore'ye 140 milyon dolar, Japonya'ya 46 milyon dolar, Almanya organizasyon komitesine ise 92.2 milyon dolar kaldığı ifade edilmiştir. Hatta kupa geliri yanında tüm diğer gelirlerle birlikte 1994 yılında ev sahipliği yapan Amerika'ya 4 milyar dolar ek gelir sağlandığı öne sürülmüştür, bir danışmanlık şirketi ise Güney Afrika'nın bu etkinlik sonucunda 6.6 milyar dolar gelir elde ettiğini ifade etmiştir. Adını Afrika kıtasının güneyine uzanmasından alan yaklaşık 50 milyonluk nüfusa sahip ve gelişmekte olan ülkeler sınıfında bulunan Güney Afrika, ev sahipliği yaptığı dünya kupası maçlarına 2004 yılında hazırlıklara başlamıştır. Nüfusun %40'ı yoksulluk sınırında bulunmasına rağmen yaklaşık 1.2 milyar dolar stadyum inşaatı harcamalarına, 960 milyona yakın alt yapı harcamalarına bütçe ayrılmıştır. Güney Afrika sadece stadyum inşaatı için 1.75 milyar dolar harcamış ayrıca bu ayrılan bütçeye yapılan ilavelerle 2.5 milyar dolara ulaşmıştır. FIFA ise organizasyon için yapılacak 1.2 milyar dolar harcamanın 700 milyon dolarını Güney Afrika'da yapacağını taahhüt etmiştir. 328 milyar dolar GSMH ve kişi başına 6.650 dolar gelire sahip olan Güney Afrika, kupa döneminde ekonomisinde %2.8 büyüme sağlamıştır. Dünya kupasının etkisiyle ekonomisinin tahminen %3.5 büyüdüğü, %24'lerde olsan işsizlik oranının da organizasyonun etkisiyle düştüğü ifade edilmektedir (Yıldırım,2012).

1980li yıllara kadar organizasyon sahibi ülke ve toplumlara büyük ekonomik maliyetler oluşturan uluslararası spor organizasyonları (Örneğin: 1976 Münih Olimpiyat Oyunlarında ortaya çıkan maliyet 692 milyar sterlin) 1984 yılında Los Angeles Olimpiyat Oyunları (215 milyon sterlin getiri) ile birlikte ekonomik kayıptan ziyade ciddi birer ekonomik getiri kaynağı oluşturmuştur. 1996 yılında gerçekleştirilen Atlanta Olimpiyat Oyunları 5,1 milyar dolar ekonomik kazanç oluştururken, 77,000 kişilik de yeni istihdam kaynağı oluşturmuştur. Spor organizasyonlarındaki ekonomik getiriler ciddi boyutlara ulaşabilmektedir. Örneğin; Amerika Birleşik Devletlerinde 1999 yılında gerçekleştirilen Ulusal Amerikan Futbol Ligi (NFL) şampiyonluk müsabakası "SuperBowl" 400 milyon dolar, Amerikan Baseball 1. Liginde 1999 yılında gerçekleştirilen "All Star" müsabakası 75 milyon dolar kazanç ile ekonomik anlamda ciddi bir getiri oluşturmuştur. Ayrıca, 1998 yılında gerçekleştirilen "Basketball Final Four" müsabakalarının 110 milyon dolar getiri oluşturduğu ifade edilmiştir. İngiltere'de gerçekleştirilen, "Euro 96" müsabakalarının getirileri incelendiğinde, 280.000 müsabaka seyircisi, ziyaretçisi veya gazetecisinin 120 milyon sterlin harcama yaptığı ifade edilerek bunun ciddi bir getiri olduğu belirtilmiştir. Elde edilen bu neticelerden, düzenlenen ulusal spor organizasyonlarının ülke için ciddi ekonomik getiriler oluşturabileceği söylenebilir (Doğu, 2006).

Sporun ekonomik etkilerini özellikle iki açıdan değerlendirmek doğru olacaktır. İki endüstrinin gelişmesi ve büyümesiyle üretilen mal ve hizmet sayısının artması ve ikinci olarak üretimdeki artışa bağlı olarak makro politika hedeflerinden biri olan ve

istihdamda artışı sağlamak olan hedefin artan üretime bağlı olarak yükselmesidir (Saatçioğlu,2013).

Bir başka örnek üzerinden gidildiği zaman; Formula-1 Ferrari Başkanı Lucadi Monteze-molo “Bu öyle bir spor ki gittiği yeri zengin yapıyor” diye tanımlamıştır. Yarışlarda en çok restoran, bar, konaklama, ulaşım, akaryakıt istasyonları, eczaneler, fotoğraf stüdyoları, hediyelik eşya satıcıları, gece kulüpleri ve seyahat acenteleri hareketlenmektedir. Amerikan IN Context firmasının 11 Avrupa ülkesini kapsayan araştırmasına göre, yarışları bilet alarak tribünden izleyen seyirci sayısı 2 milyon 100 bin ve yüzde 70’i başka ülkelerden gelmektedir. 133’ü canlı olmak üzere 203 ülkede televizyondan yayınlanan yarışları 1.5 milyar kişi izlemektedir. F1’ de sezonluk olarak alınan reklamların maliyeti ise 10 ila 25 milyon dolar arasında değişmektedir. En gelişmiş Formula 1 pistlerinden biri Malezya’da, 1999 yılında devlet desteği ile 80 milyon dolara mal edilen pist, yarışların yapıldığı ilk yılda 125 milyon dolar döviz girdisi sağlanmıştır. 1997 yılında yapılan yarışların Fransa ekonomisine katkısıysa 50 milyon dolardır. Yarışlar ikinci kez aynı şehirde yapılırsa gelir % 9 artmaktadır (Mavi,2002).

Spor faaliyeti ile ilgilenen sporcu, oynadığı maçlar karşılığında spor kulüpleri ile sözleşme imzalayarak gelir elde edebilmektedir. Sporcunun elde ettiği gelir sonucu ülkede katma değer yaratarak istihdamın artmasını sağlamaktadır. Spor kulüpleri ticari alanda başarılar elde etmeyi şirketleşme yolunda aramaktadır. Spor ile ilgili olan sektörlerin olduğu piyasada birçok kulübün olması rekabeti de beraberinde getirmekte olup, bu rekabet sonucunda ise kulüplerin pazarlama stratejileri geliştirerek uygulamalarına neden olmaktadır (Devocioğlu ve ark.;2012).

Sporun milli gelire olan etkilerini ise bahis gelirleri ve vergi gelirleri üzerinden açıklayabiliriz.

Bahis Gelirleri

İklim, coğrafi koşullar, fizyoloji, kültür, yaşam tarzları gibi farklı özellikler, birçok ülkenin bazı spor dallarında daha etkin olmasını sağlamıştır. Ancak, uluslararası sportif karşılaşmaların yaygınlaşp, gelişme göstermesi, olimpiyat oyunları ile benzerlerinin periyodik olarak düzenlenmesi bu farklılaşmayı en aza indirmiştir. Uluslararası sportif ilişkiler yoğunluk kazandıktan sonra, ülkeler her dalda gücünü ortaya koymak istemiş ve sporu tüm dallarıyla geliştirmeyi ilke edinmiştir. Sporun toplumsal bir olgu olması gerekliliğine inanan ülkeler, spora yapılan yatırımlar ile ilgili maddi problemleri çözebilmek amacı ile çeşitli yollar bulmuşlardır. Geçmişte kamu harcamalarının karşılanması amacı ile piyango düzenleyen devletler, bu sefer de bahis oynatmak için çeşitli kuruluşları devreye sokmuşlardır. Bahis kuruluşlarından elde edilen gelirler, spor yatırımları dışında birçok alan için kaynak teşkil etmektedir. İnternetin gelişimiyle spor bahsi oynatan sitelerde de bir artış olmuştur, online bahis oynatan BetonSports.com'un yöneticisi David Carruthers, kendilerinin Kostarika, Antigua, Dominik Cumhuriyeti ve İngiltere'den alınmış lisansları olduğunu ifade etmektedir. Sadece BetonSports.com'un kayıtlı 1.2 milyon Amerikalı kullanıcısı bulunmakta ve bu site aracılığıyla çoğu ABD'den olmak üzere Kuzey Amerika'dan yıllık ortalama 33 milyon adet bahis oynadığı kaydedilmektedir. Türkiye’de spor bahis konusunda kurulan ilk kurum Spor Toto kurumudur. Spor Toto Kurumu ödediği vergiler dışında elde kalan gelirin büyük bir kısmını Çocuk Esirgeme Kurumu, Milli Olimpiyat Komitesi, Gençlik Spor Genel Müdürlüğü, Savunma Sanayi Destekleme Fonu, Tanıtma Fonu ve Kredi ve Yurtlar Kurumu arasında paylaşmaktadır. 2004 yılında Spor Toto Kurumu elde ettiği hasılatın 128.5 trilyon

TL'lik kısmını dağıtmıştır. Spor Toto teşkilatı 76 Trilyon TL iştirakçilere, 34 Trilyon TL Katma Değer Vergisine, 16 Trilyon TL Türkiye Süper Ligi - Türkiye 2. Ligi A ve B kategorisi dahil tüm futbol kulüplerine, 2.3 Trilyon TL ise Çocuk Esirgeme Kurumu, Kredi ve Yurtlar Kurumu, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Türkiye Tanıtım Fonu ve Savunma Sanayi 44 Destekleme Fonu'na aktarılmıştır. Bahis gelirleri sayesinde ülke ekonomisinde çarpan etkisi yaratır. (www.hurriyetim.com'dan aktaran Yavaş; 2005).

Vergi Gelirleri

Öncelikle verginin tanımına değinmek gerekir. Gelişmiş veya gelişmekte olan ekonomilerde uygulanan iktisat politikalarının temelinde yer alan “büyüme” olgusu, belirli bir dönemde ortaya çıkan üretim ve gelir artışıyla açıklanmaktadır. Reel GSMH'deki artış olarak da adlandırılan büyüme sürecine, klasik, neo-klasik ve modern büyüme teorileri farklı değişkenlerle ışık tutmuşlardır. Bu teorilerde nüfus, ücretler, faiz oranı, tasarruf düzeyi, teknoloji, doğal kaynaklar, verimlilik, sermaye birikimi ve eğitim gibi unsurlar temel belirleyiciler içinde analize katılmakla birlikte, daha çok fiziki ve beşeri sermaye yatırımlarının artırılması çabalarına yer verilmektedir. Klasik büyüme teorileri yatırımların üretim kapasitesi üzerindeki etkileri ile ilgilenirken, yatırımların gelir etkisini göz ardı etmektedir. Keynes modeli ise, yatırımların sadece milli gelir üzerindeki etkilerini dikkate alarak kapasite etkisi ile ilgilenmemektedir. Diğer taraftan, Harrod-Domar modeli yatırımların hem gelir yaratıcı hem de kapasite genişletici etkilerini öne çıkarmaktadır. Günümüzün modern büyüme teorisi olarak görülen içsel büyüme teorisinde ise, büyümenin piyasaların kendi bünyelerinde var olan ekonomik güçler tarafından içsel olarak belirlendiğini ileri sürmektedir. Bu çerçevede büyüme sürecine, piyasadaki ekonomik birimler ve özellikle de kamu kararları şekil vermektedir. Devletin maliye politikası aracılığı ile ekonomik büyüme hedefine ulaşabilmesi için, harcama seçeneğinin yanında vergi politikası da belirleyici olabilmektedir. Özellikle tasarruf düzeyi düşük gelişmekte olan ekonomilerde vergiler, halkın kamu harcamalarına katılımını sağlayan etkili bir mali araç olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, ekonomik büyüme ile vergi gelirleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi, vergi politikasının biçimlenmesi açısından önemli sinyaller verecektir(Turhan ' dan akt. Durkaya, M. Ve Ceylan, S.;2006).

Sportif faaliyetlerin gerçekleşmesi için bir çok ekonomik işlemin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu ekonomik işlemler sırasında, ülkeden ülkeye değişiklik gösteren oranlarda vergiler alınmaktadır. Bu vergiler ise bütçe kalemleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Daha önce de bahsedildiği gibi bu işlemlerden kasıt, spor endüstrisi içerisinde yer alan oyuncu transferleri, lisanslı ürün satışları, spor organizasyonlarına hazırlık için yapılan harcamalardan alınan vergiler gibi bir çok faaliyet alanını kapsamaktadır. Ancak verilerin netliği açısından bakıldığında transfer kazançlarından doğan vergiler, bilet hasılatlarından, lisanslı ürün satışlarından doğan kazançlardan alınan vergilerin hesaplanması daha kolaydır. Ülkemizde ise spor kulüpleri genelde dernek statüsünde faaliyet göstermektedirler. Vergi mevzuatımıza göre dernekler vergi mükellefi değildir, ancak iktisadi işletmeleri varsa bu işletmeleri kurumlar vergisine tabi olur. Kulüplerin profesyonel spor şubeleri, spor okulları lokalleri, mağazaları, spor salonları, sosyal tesisleri ve benzeri işletmeleri birer ‘iktisadi işletme’ olduğu için verginin konusuna girerler. Ancak Beden Terbiyesi Teşkilatına dahil derneklere ve kamu idare ve müesseselerine ait idman ve spor müesseseleri ile sadece idman spor faaliyetinde bulunan anonim şirketler kurumlar vergisinden muaftır. Bilindiği kadarıyla Süper Lig'de iki takım (Beşiktaş, İstanbulspor) dışında tüm takımlar dernek statüsündedir. Spor faaliyetleri yanında başkaca faaliyetleri bulunan anonim şirketler bu muafiyetten yararlanamaz. Halen geçerli olan kurumlar vergisi oranı ise %30 dur(Sağlam, 2005).

Profesyonel futbol faaliyetleri KDV'ye tabidir. Sporculara yapılan transfer, maaş, prim ve ödül ödemeleri "ücret" olarak gelir vergisine tabidir. Normalde bu ödemeler üzerinden ücret gelirleri için geçerli vergi tarifesine göre (yüzde 15 - 35) vergi 45 kesintisi yapılması gerekir. Ancak geçici bir madde ile 2007 yılı sonuna kadar sporculara yapılan ücret ödemeleri gelir vergisinden istisna edilmiş ve ödemeler üzerinden %15 oranında vergi kesinti yapılacağı hükme bağlanmıştır (www.milliyet.com.tr).

Spor kulüplerinin profesyonel futbol şubelerinin teslim ve hizmetleri üzerinden KDV hesaplanır. Yani bunlar maç giriş bedelleri, reklam, yayın hakkı, transfer, spor malzemesi ve hediyelik eşya gibi gelirleri için yasal belge düzenlemek ve KDV tahsil etmek, bundan da kendi ödedikleri KDV'yi indirdikten sonra kalanını devlete yatırmak zorundadırlar(Sağlam, 2005).

Spor kulüpleri kamuya yararlı dernek statüsüne sahipse, bunlara yapılan bağışlar, beyan edilen gelirinin veya kurum kazancının yüzde 5'i ile sınırlı olarak vergi matrahından düşülebilir. Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor kulübü derneklerinin kamuya yararlı dernek statüsü bulunmaktadır(Yavaş;2005).

Sporun Dış Ticaret Üzerindeki Etkisi

Spor faaliyetleri bütün sektörlerle iç içe olduğundan dolayı dış ticaret üzerinde olumlu etkisi mevcuttur. Uluslararası alanda oynanan futbol maçları açısından ele alınacak olursa, takımların maçlarını izlemek için gelen izleyiciler, geldikleri ülkeye döviz bırakırlar ve bu da o ülkenin dış ticaret dengesine katkı sağlamış olur. Aynı şekilde, futbol takımının futbolcu ve yöneticilerinin o ülkede yaptıkları harcamalar, ülke ekonomisine makroekonomik açıdan çarpan etkisi yaratır ve ülke de istihdam artar. Dünyada spor malzemeleri ve ekipmanlarındaki uluslararası ticaretin yani ihracatın yaygın olarak bilinen tahmini 2004 yılında 2.5 milyar dolardır. Dünyada ihraç edilen spor malzemeleri ve ekipmanlarının ihracatının %96'sını gerçekleştiren ve bu ticarete dahil 41 ülkeyi kapsayan bir çalışma 2004 yılındaki gerçek rakamın 28 milyar dolar, yani 10 kat daha fazla olabileceğini ortaya koymuştur. Bu son rakam ne bir tahmin ne de kaba bir rakamdır(www.comtrade.un.org).

2002 Dünya Kupası'nın sponsorları Coca-Cola, Adidas, FujiXerox, Fuji film, Gillette, MasterCard, JVC, Budweiser, Avaya, NTT Group, Hyundai, KroeaTelecom, McDonalds, Philips, Toshiba ve Yahoo, organizasyon için yaklaşık 70 milyon dolar sponsorluk bedeli ödediği ifade edilmektedir. Reklamlardan beklenen gelir 12 milyon dolar, bilet satışlarından beklenen gelir ise 155 milyon dolardır. 1998'de yapılan son Dünya Kupası'nı Fransa'da 3,4 milyar kişi izledi. Güney Kore'deki ilk maçı 500 milyon kişi izlerken, Dünya Kupası 2002'yi ise 3,8 milyar kişinin izlediği tahmin edilmektedir. Bir maç için Güney Kore'de dört gece, tüm maçları izlemek için 13 gün kalmak gerekmektedir. Otel, uçak ve bilet fiyatları dahil edilerek yapılan hesaplama göre, sadece üç maçın asgari maliyeti 5 bin dolar. 2002 Dünya Kupası için şu ana kadar Güney Kore 2.9 milyar dolar, Japonya ise 4.4 milyar dolar harcama yapmıştır. 1998'de Fransa tüm kupanın organizasyonu için 1.5 milyar dolar harcamıştır. Hesaplamalara göre, Dünya Kupası süresince Güney Kore'ye akacak olan turistler, ülkeye şu ana kadar gerçekleşen yatırımların 550 milyon dolar fazlasını bıraktığı ifade edilmektedir. Japonya ve Güney Kore Kupa öncesinde toplam 7.3 milyar dolar harcamıştır. Kore Kalkınma Enstitüsü'nün verdiği rakamlara göre, Güney Kore'de altyapı projelerine 1.8 milyar dolar ayrılmıştır. Bu rakamlar 220.000 yeni iş ve son krizde işsiz kalanların üçte birinin yeni bir işe sahip olacağını ifade etmektedir (Marketing Türkiye, 2002).

Sporun Ekonomik Büyüme Etkisi

Ekonomik büyüme, belirli bir amaç için çeşitli açılardan ölçülebilen ve genellikle ekonomi deki üretim kapasitesindeki artışı belirlemekte kullanılan kavramdır. Ekonomik büyüme değişik yöntemlerle ölçülür. Bunlardan birincisi büyümeyi toplam sanayi ürünü olarak ölçmektir. Bu yol kullanıldığında çeşitli sanayi ürünü kalemler birbirine eklenerek belirli bir yılın fiyatıyla değerlendirilir ve bu şekilde büyüme saptanır. Bir başka ölçme biçimi, ulusal gelir ya da toplam ulusal hasıladaki artışı belirlemektir. Bu işleme genellikle tarım ve sanayi ürünleri katılır.

Ekonomik büyüme oranı: $N: N-1$: Baz alınan dönem, $N-1$: Bir önceki dönem olduğu varsayılırsa;

$(N)-(N-1)/(N-1) * 100$ =Ekonomik büyüme oranını verir.

Sportif faaliyetler ve bu faaliyetlerin düzenlenmesi için gerekli olan yatırımlar, ekonomideki üretim seviyesinin artmasına neden olmaktadır. Spor endüstrisinde ve ilişkili endüstrilerde üretim seviyesinin artması, bazı istisnalar dışında ekonomik büyümeye neden olmaktadır. Sporun ekonomik etkilerinin farkında olan devletler ise, organizasyonların kendi ülkelerinde düzenlenmesi için rekabet içerisine girmektedir. Dünya üzerinde mevcut spor dalları arasında en büyük ilgi futbola gösterilmektedir. Gösterilen ilgi nedeniyle futbol organizasyonlarının düzenlenmesi konusunda birçok ülke yarış içerisindedir. Milliyet Business'te 13 Mart 2005'te çıkan habere göre, futbol endüstrisinin yıllık gelirleri, sıradan bir ülke ekonomisi kadardır. Futbol endüstrisinin en büyük gelir kalemi ise Dünya Kupası organizasyonlarıdır. Son 35 yıla futbolun dünya ekonomisi üzerindeki etkilerine bakıldığında bunu açıkça görmek mümkündür. Bu durum ise futbolu hem ekonomistler, hem de taraftarların gözünde güzel bir spor oyunu olmasının yanı sıra finansman savaşlarına dönüştürmektedir(Yavaş;2005).

Küresel ekonomik gelirin yaklaşık % 2'si spora dayanmaktadır (EuropeanCommission, 2011). Avrupa Birliği'ne bakıldığında ise, 2006 yılında yapılan bir araştırmada, sporun 2004 yılında 407 milyar Avro'luk bir katma değer sağladığı ve bunun AB gayri safi yurtiçi hasılasının % 3,7'sine karşılık geldiği belirtilmektedir. Buna göre, söz konusu katma değer oluşturulması sürecinde 15 milyon kişi istihdam edilmekte ve bu da işgücünün % 5,4'ünü oluşturmaktadır (EuropeanCommission, 2007).

Benzer şekilde Güney Kore Dünya Kupasına ev sahipliği yaptığında, Kore Dünya Kupası Organizasyon Komitesi (KOWAC) organizasyonun ülke ekonomisine katkısını 8.3 milyar dolar olarak hesaplamıştır. KOWAC kupanın aynı zamanda 35 bin kişilik istihdam yarattığını da açıklamıştır (Taş' dan akt. Yavaş; 2005).

Tablo 2: Sporun Ekonomik Büyümeye Etkisi

YIL	Ev Sahibi	Kupa Yılı Büyüme Oranı	Bir Sonraki Yıl Büyüme Oranı	Değişim
1970	Meksika	6.9	4.2	-2.7
1974	Batı Almanya	0.2	-1.3	-1.5
1978	Arjantin	-3.4	7.1	10.5
1982	İspanya	1.2	1.8	0.6
1986	Meksika	-3.7	1.7	5.4
1990	İtalya	2	1.4	-0.6
1994	ABD	4	2.7	-1.3
1998	Fransa	3,5	3	-0.5

Kaynak: Milliyet Business, 2005, Sayı:87, 2' den akt. Yavaş;2005, 51

Tablo 2 de spor sektörünün ekonomik büyümeye olumlu etkisi. özellikle kupa yılında Meksika(1970 yılı), ABD, İtalya ve Fransa'da açıkça görülmektedir.

Sporun Sektörler Üzerine Etkisi

Spor, ilk çağlardan bu yana toplum hayatını önemli ölçüde etkilemiştir. Tarım toplumunda sporun, insan hayatı ile iç içe olmasına Antik Çağlarda düzenlenen olimpiyatlar örnek verilebilir. Küreselleşme ile birlikte sanayi toplumunda kitle iletişim araçlarının icadı spor endüstrisinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Kitle iletişim araçları ile sporun talep yönünü oluşturan bireyler her an spor faaliyetlerine aktif olarak katılabilmekte, spor aktivitelerinden haberdar olabilmektedir. Ekonominin üçüncül sektör hizmet sektörüdür. Bu sektör, genel nüfusa ve işletmelere hizmet verir. Bu sektör ile ilgili etkinlikler perakende ve toptan satış, ulaşım ve dağıtım dahil, eğlence (sinema, televizyon, radyo, müzik, tiyatro, vb.), restoranlar, büro hizmetleri, medya, turizm, sigorta, bankacılık, sağlık ve hukuktur. Sporun hizmetler sektörüne katkılarında başta turizm sektörü olmak üzere, hizmetler sektörü, medya sektörü ve eğlence sektörlerine büyük katkısı vardır.

Sporun hizmetler sektörüne etkilerini ele aldığımızda turizm sektörüne olan etkilerinden bahsedebiliriz. Öncelikle turizm faaliyetinin ekonomik etkileri ile ilgili kavramlara değinmek gerekir. 20. Yüzyılda ifade edilmesine rağmen, 1950 yılına kadar yapılan çalışmalarda (kalkınma ve büyüme ile ilgili) turizm endüstrisinin ne kadar önemli olduğu ortaya konulamamıştır (Crouch ve Ritchie' den akt. Güçer ve Silik; 2014).

II. Dünya Savaşı'nın ardından turizm endüstrisinde önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Turizmin ekonomik öneminin anlaşılması ile beraber evrensel ekonomide ciddi gelişmeler gösteren telekomünikasyon ve bilgi teknolojileri ile birlikte turizm endüstrisi de hızla gelişmeye başlamıştır. Bu yüzden, dünya genelindeki ekonomik gelişmelerin temelini turizm endüstrisi oluşturmaya başlamıştır. Turizm endüstrisi Türkiye'de, özellikle de 1980 yılından sonra ciddi gelişmeler meydana getirmiş ve Türkiye'nin zor dönemlerinde ülkeye döviz getirisi oluşturarak dış borçların ödenmesinde, istihdamın artırılmasında ve ödemeler dengesine katkı sağlanmasında önemli bir görev üstlenmiştir (Çımat ve Bahar, 2003).

Sporun turizme katkıları; Yaz ve Kış Olimpiyatları, Dünya, Avrupa şampiyonları, diğer uluslararası sportif organizasyonlar milyonlarca turistini ziyaretini sağlamaktadır. Ülkeler için bu kadar önem olan sporda başarılar elde etmek için bilimsel metotlar kullanarak sporcular yetiştirirler. Bu sporcular sayesinde dünya spor kamuoyunda konumlarını daha yükseğe taşıyabilmek için mücadele etmektedirler(Karahüseyinoğlu ve ark.; 2005).

Sporun turizme olan katkıları şöyledir;

- Spor faaliyeti karmaşık bir bütünlük özelliği göstermesinden dolayı ilişki içinde bulunduğu bacasız sanayiye olumlu yönde etkiler ve bireyleri turizme yönlendirir.
- Turizm işletmeleri açısından turistik ürün çeşitliliği sağlar ayrıca bu ürün çeşitliliği sonucu işletme için olumlu sonuçları beraberinde getirir. Örneğin spor faaliyetini izlemek için bir bölgeden başka bir bölgeye giden birey hem seyahat yapmış olacak aynı zamanda turistik ürünlerden alarak o ülkenin ekonomisine ve o ürünü üreten işletmeye katkı sağlayacaktır.
- Spor bir yöre açısından tanıtım aracı olabilir ve o yöreye bireyler spor amaçlı olsa bile seyahat edebilirler.

- Spor, turizm gelirlerini direkt ve dolaylı olarak arttırabilmek için önemli araçtır.

Journal of Sport Tourism'de yayınlanan bir araştırmaya göre; spor turizminden elde edilen gelirler, dünyada ki toplam turizm aktivitesinin yüzde 32 'sini oluşturmaktadır. Kentlerin ekonomisi ve çevresi turizm ile ilgili temel endüstriler büyük etkinliklerden faydalanır. Ekonomik getirilerin yanı sıra Olimpiyat oyunları, Futbol Dünya Kupası, Futbol Avrupa Kupası, ekonomik forumlar, F1, festivaller, World Expo vb. dönemsel turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin dolaylı katkıları, ev sahibi kentler için çok daha önemlidir. Çünkü kalıcı eserlerin yapılmasına vesile olur (Saatçioğlu;2013).

Ülkeler arasındaki kültürel yakınlaşma, eğitim, tanıtım kampanyaları, sportif karşılaşmalar ve bu konu alanında uygulanan kolaylıklar turizmin gelişmesinin yanı sıra cazibesini de arttırmaktadır. Büyük bir turistik kitlenin olimpiyat oyunlarının yapıldığı bölgeyi gezmek, görmek istediği de turizm hareketinin gelişmesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere doğru bir gelir akımını doğurur. Dış temasların spor alanlarında gerçekleştirilmesi, ülkeler arasındaki sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilere zemin teşkil edebilir (Yaman, 1989).

2004 yılında olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapan Atina kentinin, oyunlardan önce oldukça sıkışık bir metropol olması ve ulaşımın kısıtlı olması, hem Atina' da yaşayan bireyler açısından hem de sporu destekleyen bireyler açısından sorun teşkil etmiştir. Spor faaliyetlerinin yapılacağı kentlerde ulaşım sektörünün ve altyapısının oldukça iyi olması gerekmektedir. Ulaşım sektörü genişledikçe spor faaliyetleri daha yaygın bir alan bulacaktır. Ulaşımın genişlemesi sonucu spor talebinde bulunan bireylerin istekleri yerine getirilmiş olacak ve alt yapının da tamamlanmasıyla kent kalkınacaktır. Spor ile ulaşımın diğer ilişkisine değinilecek olursa, büyük ulaşım firmaları, spor kulüpleri ile sponsorluk anlaşmaları sonucu kulüp oyuncularının ulaşım giderleri üstlenilmiş olunacaktır. Türk Hava Yolları Barcelona ve Manchester United' in resmi sponsoru olarak bu avantajı spor kulüplerine sağlamıştır.

Spor faaliyeti, toplumsal birleşmeler kavramı ile yakından ilişkilidir. Toplumsal birleşmeler, açıklanacak olursa, spor faaliyetlerine bireyler yönelim gösterdikçe gerek eğlence amaçlı gerekse merak unsuru barındırsın, bireyler bu amaçla sosyal faaliyet içinde olacaktır. Günümüzde reklam ve tanıtımdan oldukça faydalanan spor aynı zamanda reklam ve tanıtımın vazgeçilmez aracıdır. Reklamlar sayesinde spor hakkında bilgiler, spor talebinde tüketiciye ulaşmaktadır. Bu sayede de gerek spor kulüpleri olsun gerekse bu spor faaliyetlerinin tanıtımını yapan firmalar olsun ekonomik avantaj elde edilecektir.

Küreselleşen dünya koşullarında spor sektörü teknolojiden yoğun düzeyde yararlanmakta ve teknoloji ile bir bütün haline gelmektedir. Teknoloji faktöründen yararlandıkça spor faaliyetleri tüm dünya da aynı anda izlenecektir.

Örneğin kış olimpiyatları düzenlendiği ülkeye çok büyük faydalar sağlamaktadır. Olimpiyatların ülkeye sağladığı faydaları şu başlıklar altında birleştirebiliriz: Tanıtım, Bölge Altyapısının Gelişimi, Turizm, Ekonomiye Katkı, Eğitim ve İşgücü, Olimpiyat Sonrası Kullanım vb. Tanıtım Telekomünikasyon alanında elde edilen gelişmeler ile medyanın kazandığı güce paralel olarak milyarlarca insana ulaşan televizyon yayınları ile olimpiyatlar bir ülkenin tanıtımı için büyük olanaklardan biri olarak gözükmektedir. Bir anlamda bu dünyanın en fazla izlenen, dinlenen, konuşulan, yazılan olayı dolayısı ile olimpiyatları düzenleyen ülke gerek yayın organları aracılığıyla, gerekse oyunlar nedeniyle ülkeye gelen sporcu, seyirci, idareci, basın mensupları ve benzeri katılanlar aracılığı ile görücüye çıkmaktadır. Bölge alt yapısının gelişimi bir kış olimpiyatı düzenlemek için aday olan bir ülke, bu organizasyonun en önemli koşullarından olan altyapının geliştirilmesi için daha adaylık öncesinden

başlayarak yatırımlar yapmak durumundadır. Bu yatırımlar arasında; oyunların yapılacağı spor tesisleri, sporcuların ve seyircilerin tesislere ulaşımı için mekanik tesisler, başta havaalanı ve demiryolu olmak üzere ulaştırma yatırımları, gelen sporcu, seyirci ve görevliler için konaklama tesisleri, sağlık sorunlarının çözümü için sağlık tesisleri, basın yayın hizmetleri için son derece gelişmiş haberleşme sistemi altyapısı, kongre ve basın merkezleri ve bu arada sayılamayacak kadar çok altyapı yatırımı bölgenin çevresini değiştirecektir. Turizm televizyon yayınlarının da etkisi ile Kış Olimpiyatlarının gördüğü ilgi ve katılım her geçen dönem artmaktadır. Her yeni düzenlenen Olimpiyat bir öncekine göre yapılan yarışmalar, katılan sporcular, biletli izleyici, TV izleyicisi, basın ve yayın mensupları vb açısından gelişim göstermektedir. Turizm sektörünün bu devasa organizasyon dolayısı ile elde ettiği bilgi birikimi ve tecrübenin üzerinde ayrıca önemle durulmalıdır. Ekonomiye katkı gerçekleştirilen altyapı yatırımları çerçevesinde ekonomiye doğrudan giren kaynaklar dışında olimpiyatların düzenlenmesi öncesi, sırası ve sonrasında yapılan, faaliyetler yurt içi üretimi artırmakta ve gayri safi milli hasılaya çok olumlu katkılarda bulunmaktadır. Olimpiyatların en önemli faydalarından birisi de kısa vadede yaratılan pazarın açılımlarını değerlendirmek üzere özellikle olimpik bölgede girişimcilik ruhunu ateşlemesidir. Sadece oyunların getirdiği hareketlilik ile belki ülke geneli itibariyle önemsiz ancak bölge itibariyle çok önemli yeni girişimler ortaya çıkmaktadır. Eğitim ve işgücü oyunlar dolayısı ile yapılan maddi yatırımlar yanında insan kaynaklarına da yatırım yapıldığı gerçeği unutulmamalıdır. Olimpiyatları düzenlemek gibi devasa boyutlardaki bir projeyi hayata geçirmek için organizasyonun evreleri içerisinde iniş çıkışlar gösteren 10,000-15,000 kişi civarında bir işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Önemli bir bölümü görevlendirildiği işle ilgili teknik eğitimden geçirilecek bu işgücüne insan ilişkileri açısından da temel eğitim, lisan eğitimi, davranış eğitimi vb. sağlanacak olması kalkınma hamlesi için önemli ve gerekli bir nitelikli işgücüne doğru bir adım olarak düşünülmektedir.

Olimpiyat sonrası kullanım altyapı yatırımları ile gelecek kuşaklara aktarılan çok önemli tesisler ve bilgi birikimi, tesislerin oyunlar sonrası akılcı kullanımı ile birleşince sürekli bir kazanç, kaynağı yaratılabileceği gibi, bölgenin ve ülkenin değişik sorunlarına çözümler üretilmesi de mümkün olabilmektedir(Özbayoğlu ve Ark. ;2011).

SPOR SEKTÖRÜNÜN ULUSAL EKONOMİYE ETKİSİNİN GÜÇLÜ VE ZAYIF ANALİZİ

Sporun Mikro Ve Makro Ekonomiye Etkisinin Güçlü Yanları

- Spor ekonomik büyüme ve ekonomik kalkınmayı sağlar(Makro).
- Spor sayesinde yatırımlar artar(Makro).
- Spor aktivitesi sayesinde turizm faaliyetine olan katılım artar.
- Spor faaliyeti ile işgücüne katılım artar(Makro).
- Kadınların işgücüne katılımı artar(Makro).
- İç pazara ve dayanışmaya odaklılık artar.
- Sporda uygulanan vize kolaylıkları sonucu ülkeler arası gidiş ve geri dönüş hareketleri kolaylaşır ve dış gelir elde edilir(Makro).
- Bölgesel dengesizlikleri ortadan kaldırır(Makro).
- Şehir imar planlarında spor şehirlerin temiz çevre kurallarına göre yapılmasını sağlayıp sürdürülebilir kalkınma ortamı hazırlayacaktır(Makro).
- Sporda teknolojinin gün geçtikçe gelişme göstermesi spora katılımı sağlamaktadır(Mikro).

- Spor tesislerinin artması sonucu genç, yaşlı, çocuk herkes spor yapma imkanlarına kavuşacaktır(Mikro).
- Spor sektörünün diğer sektörlerle olan işbirliği sonucu bu sektörlerle uğraşan ve istihdam eden kişi sayısı artacaktır(Makro).
- Küresel krizlerden etkilenmeyen spor, ekonomideki spor yatırımlarının dünya genelinde büyümeye devam etmesi ile birlikte küresel spor gelirlerinin de artmasına olanak sağlamıştır.
- Ülke tanıtımına katkı sağlar.
- Turizm sektörünün gelişmesine sağladığı katkı ile cari işlemlerdeki açığı da kapatmada sporun katkısı olacaktır.

Sporun Mikro Ve Makro Ekonomiye Etkisinin Zayıf Yanları

- Özellikle gelişmekte olan ülkelerde yasal mevzuat gelişmediği için spora gerekli alt yatırımlar yapılmamaktadır(Makro.)
- Ülkelerin mali sorunları olduğu zaman spor sektörü de diğer sektörler gibi olumsuz etkilenmektedir(Mikro).
- Demografik ve coğrafi faktörler spora katılımı tehdit unsuru oluşturmaktadır.
- Spor denilince akla sadece televizyon kanallarındaki yayınlanan takımların, işbirliği ve çatışma durumları gelmesinden dolayı spor alanında gelişme kaydedilememiştir(Makro ve Mikro).
- Spor malzemelerinin spor araç ve gereçlerinin ithalinin arttırılması ülkenin dışa bağımlı olduğunu göstermektedir(Makro).
- Spor yatırımlarının yapılmaması ve spora gereken önemin verilmediğinden dolayı halkın spor bilinci zayıflayacaktır (Makro).
- Spor faaliyeti gelişmediğinden dolayı diğer sektörlerde buna bağlı olarak gelişmemekte ve bu sektörlerden kişi istihdam edilememektir (Makro).
- Eğitimde spor aktivitesine ve spor faaliyetiyle ilgilenen çalışanlara yeterli destek verilmemesi (Mikro).
- Spor sektöründeki faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin sadece özel sektöre bırakılması ve özel sektörün finans sıkıntısı çekmesi ile spor sektörüne gerekli yatırım yapılamaması(Makro).

SONUÇ

Günümüzde spor, kişisel ve toplumsal sağlığı destekleyici ve düzenleyici nitelikte önemli bir hizmet sektörü haline gelmiştir. Geniş kitlelerin ilgisi ve medyanın da etkisiyle kârlı bir yatırım dalı haline gelmiştir. Bu durum girişimcileri ön plana çıkarmış ve önemli miktarlarda finans hareketlerinin olması bu sektörü daha da cazip hale getirmiştir.

Sporun ekonomik boyutu güçlendikçe, spor kulüplerinin, sporcuların ve federasyonların önemi git gide artacaktır. Özellikle uluslararası müsabakalarda elde edilen gelirler ülkeye ve kulübe ekonomik anlamda çok katkı sağlayacaktır. Bu yüzden kulüpler, gelir ve giderlerine dikkat etmelidir. Spor organizasyonlarının gelirleri arttıkça, uluslararası organizasyonlarda da bir artış olacaktır ve buna ayrılan sermaye de artacaktır. Uluslararası organizasyonların en önemli noktası, bu organizasyonları düzenleyen ülkelerde istihdam ve milli gelire katkılarıyla ekonomik fayda sağlamasıdır. Ülkenin refah düzeyi sporun kazanılmasında en etkin rol oynayan durumdur. Çünkü maçlara hazırlık aşamasında kullanılan her türlü imkanlar, gerekli konforun sağlanması gibi unsurların kullanılması başarıyı etkileyen faktörlerdir. Günümüzde düzenlenen olimpiyatlara katılım oranı yüksek düzeydedir. Kazanılan madalyalar

ülkeye prestij kazandırmaktadır. Kamunun spor ekonomisindeki düzenlemelerinin hem sportif başarıyı teşvik eden hem de spor endüstrisinin etkinliğini artırmaya yönelik bütüncül bir yaklaşıma sahip olması gerekmektedir. Bu konuda yapılacak olan spor parkları, stadyumlar ve bütün spor kompleksleri devlet teşviki ve yatırımları ile öncelikli olarak yapılmalıdır.

Spor sektörünün ulusal ekonomiler üzerinde; istihdama pozitif katkısı, ülkeye yapılan yatırımlarda artış, gelir dağılımında daha adaletli bir dağılımı ve buna bağlı olarak kişi başına düşen gelirden artış, bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, sürdürülebilir kalkınma için gerekli ortam sağlanması, refah seviyesinin artmasıyla birlikte kitle sporunun gelişmesi, özellikle turizm sektörünün gelişmesi ve dolayısıyla ülke tanıtımına olumlu etkileri olmaktadır. Diğer taraftan, spor sektörüne gerekli alt yatırımlar sağlanmadığı ve devletin(özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde) gerekli desteği veremediğinden dolayı, spor sektörü gelişme yeterince gösterememekte ve bağlantılı diğer sektörlerin de gelişmesine katkı sağlayamamakta ve spor sektörünün arz ürünlerinde dışa bağımlık, ülkelerin ithalatını arttırmaktadır. Spor ekonomiyi hem etkileyen hem de etkilenen bir sektör olduğundan dolayı spor sektörünün gelişmemesi diğer sektörleri de olumsuz etkileyecektir.

Kaynakça

- Andreff, W. (2000). L'évolution du Modèle Européen de Financement du Sport Professionnel, *Reflset Perspectives*39,Sayı: 2-3, s.171-192.
- Biçer ,T. (1987). Spor ve Turizm. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Can, Y.,SoyerF. ve Güven H. (26-27 Mayıs 2000). Spor Hizmetlerinde Verimliliği Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. Cilt 2,Ankara: Spor Yönetim Bilimleri 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi.
- Çımat, A ve Bahar, O (2003). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme.*Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (6): 1- 18.
- Devecioğlu, S. (2004).Sporun Ekonomik Boyutu.*Standart Ekonomik ve Teknik Dergi T.S.E 2004*.
- Devecioğlu, S.;Karakaya, Y. E.; Çoban,B.; Karataş, Ö.; (2012).‘Türkiye’ de Spor Kulüplerinin Şirketleşmeye Yönelimlerin Değerlendirilmesi’, *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2012, 10(2) 35-42.
- Doğu, G., (27.Mart-18 Nisan 2006).Sporun Sosyal Ve Ekonomik Faydaları. *Eskişehir: Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı*.
- Doğan, O. (2004). Spor Psikolojisi.*Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, No:97 D*.
- Durkaya,M. ve Ceylan, S. (2006).*Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme. Maliye Dergisi, Sayı:150 Ocak – Haziran 2006*
- Durusoy, E. A. (2004): Spor Pazarlaması.*www.besyo.cu.edu.tr/10/11/2004*
- Ekmekçi, Dağlı, A. Y.;Ekmekçi, R.;İrmiş, A. (2012). Küreselleşme Ve Spor Endüstrisi.*Pamukkale Journal of SportSciences 2013, Sayı: 4, No.1, 91-117*.
- EuropeanCommission (2007a).White Paper on Sport. Brussels. http://ec.europa.eu/sport/documents/wp_on_sport_en.pdf, E.T: 22.12.2013.

- European Commission(2007b).Staff Working Document Impact Assessment Accompanying the White Paper on Sport. http://ec.europa.eu/sport/documents/dts935_en.pdf, Brussels, 22.12.2013.
- European Commission(2011).Developing the European Dimension in Sport, Brussels,<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:en:PDF>, E.T: 05.10.2013
- Gökdere, A. (2000).*Bankacılar İçin Ekonomi Bilgisi*. Ankara: Söz Kesen Matbaacılık, 9. Baskı.
- Güçer, E.;Silik, C. E. (2014). Uluslar Arası Spor Organizasyonlarının Etkileri: 2013 Mersin XVII. Akdeniz Oyunlarına Yönelik Uygulama.*International Journal of Science Culture and Sport*
- Gündoğdu, C. ve Devocioğlu, S. (2008). Spor Hizmetlerinin Genel Ekonomi Çerçevesinde Görünümü.*Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları (2008)*.
- Han, E. (1995). İktisada Giriş 2. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2.Baskı .
- Işığışık, E. (1998).*Türkiye’de Gelir Dağılımı ve 1987-1994 Gelir Dağılımı Araştırmalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi*. Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi, C.16, s.1.
- Karahüseyinoğlu, M. F.;Ramazanoğlu, F., Nacar, E. , Savucu, Y.;Ramazanoğlu, M. O.;Altungül, O.(2005). Türkiye’nin Spordaki Konumunun Bazı Avrupa Ülkeleri İle Karşılaştırılması.*Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları 2008*.
- Katırcı, H.;UsluÇağlarırnak, N.; Kaytancı, U.; Özata, E.; Ergeç, E.(2013).’Spor Ekonomisi. *Açıköğretim Fakültesi Yayını*, Eskişehir.
- Katırcı, H. Ve Argan, M. (2012).Spor Pazarlaması.*Açıköğretim Fakültesi Yayını*, Eskişehir.
- Kızar, O.;Dalkılıç, M.; Bayrak, M.(2015). Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 10, Mart 2015.
- Li, M.;Hofacre, S.; Mahony, D. (2001).*Economics Of Sport, Fitness Information Technology Inc.p.215..*
- Lipsey, R. G.;Courant, Paul N.;Ragan, C. T.S. (1999).*Microeconomics, Reading.Mass: Addison-Wesley, 12th ed, MerrillPub. Co.*
- Marketing Türkiye Dergisi (2002), Haziran.
- Mavi, B.,(2002).*Yarışların Yapıldığı Yeri Bulduk. ” Para Haftalık Ekonomi-Haber Dergisi.Sayı:426.*
- Merih, K. (2004a). Futbolda Finansal Mantığın Çıkmazı.www.ntvmsbc.com, 30.10.2004.
- Milliyet Business, 13 Mart 2005, sayı 87, 3.
- Özbayoğlu, F. U.;Tutar, E; Tutar, F. (24-27 Ocak 2011). Kış Sporları Odaklı Kış Turizminin Ülke Kalkınmasındaki Önemi. Erzurum: *Universiade 2011 Kış Konferansı*.
- Phill, S. (1995).*Sports Marketing*.New York, PrometheusBooks, p.55.
- Saatçioğlu, C. (2013).*Spor Ekonomisi Teori, Politika ve Uygulama*. Ankara: Gazi Kitabevi, 1.Baskı.

Saatçioğlu, C.ve Karaca, O. (2012). Ekonomi Ve Spor: Ekonomik Gelişmenin Uluslar arası Sportif Başarı Üzerindeki Etkisi. *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Sayı:1*

Türkay, O. (1986).Mikro iktisat Teorisi.Ankara: *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1.*

Uslu Çağlarırnak, N.;Uslu, A. (2004). Değişen Dünyada Spor Endüstrisinin Gelişimi ve Spor Endüstrisinin Ekonomik Etkileri.Antalya, s.23-25.

Yaman, M. (1989). Olimpiyat Oyunları ve Turizm İlişkisinin Türkiye Açısından Değerlendirmesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yavaş, Ö. (2005). Sporun Ekonomi İçindeki Yeri Ve Spor Pazarlama: Üç Büyük Spor Kulübünde Uygulamalı Bir Araştırma.Edirne: *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*

Yıldırım, K.;Karaman, D.; Taşdemir, M. (2012).*Makro Ekonomi*.SeçkinYayıncılık, 10.Baskı. 25.

www.hurriyetim.com

www.ntvspor.net

www.wikipedia.org

www.sporkritik.net

www.sport-in-europe.eu

www.sportsinternational.com.tr

www.futbolekonomi.com

www.tff.org.tr

www.comtrade.un.org

www.bilgiyelpazesi.com

www.kayseriehaber.com

www.sportengland.org

www.milliyet.com.tr